

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

**CUMHURBAŞKANLIĞI
HÜKÛMET SİSTEMİ
YASAMA, YÜRÛTME VE YARGI**

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

**CUMHURBAŞKANLIĞI
HÜKÛMET SİSTEMİ
YASAMA, YÜRÛTME VE YARGI**

Yenilenmiş ve
Güncellenmiş
2. Baskı

FİLİZ KİTABEVİ

İstanbul – 2025

Ocak 2025
Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi
Yasama, Yürütme ve Yargı

ISBN: 978-625-5957-17-7

İkinci Baskı: Ocak, 2025
Birinci Baskı: Mayıs, 2024
BASKI - Cilt

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)

Vefa-Fatih/İSTANBUL

Tel: (212) 527 0 718

(850) 441 0 359

Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Hukuk iyi ve adil olanın sanatıdır.

Ius est ars boni et aequi.

Hukukçularla başlayalım... Bunlar, Sisyphos* gibi, kan ter içinde dağın tepesine çıkardıkları kaya aşağı yuvarlandıkça, tekrar yukarı çıkarırlar... Binlerce kanunu yorumlarken, zannedersin ki bunların mesleği dünyanın en zor sanatı. Kendilerine hayranlıkları, hiçbir ölümlüde görülmez.

Desiderius Erasmus

* “Sisyphos (Yunanca Σίσυφος; İngilizce: Sisyphus), Yunan Mitolojisinde, Yeraltı Dünyasında sonsuza kadar büyük bir kayayı bir tepenin en yüksek noktasına dek yuvarlamaya mahkûm edilmiş bir kraldır. Sisifos ismi geleneksel olarak sophos (bilge) sözcüğüyle ilişkilendirilir; fakat bu ilişkilendirme bazı etimolojik problemler içermektedir. Aiolos’un oğlu, Korint kralı Sisyphos tanrı-ırmak Asopos’a, kızı Aigina’nın Zeus tarafından kaçırılmış olduğunu söyleyerek Zeus’u ele vermesine karşılık kalesi içinde bir pınarın akıtılmasını sağlar.

Bu hainlik Zeus’un öfkesine neden olur. Zeus ona ölüm meleği Thanatos’u gönderir. Sisyphos, Thanatos’u zincire vurur; onu özgürlüğüne kavuşturmak için Zeus müdahale etmek zorunda kalır. Ölüler Ülkesine götürülen Sisyphos kaderine katlanmak istemez. Kendisine cenaze töreni yapmamasını karısından ölmeden önce istemiştir. Törensizliği hoş karşılamayan Hades, dinsiz karısını cezalandırması için Sisyphos’un yeryüzüne dönme önerisini kabul eder... Sisyphos daha yıllarca yeryüzünde yaşayacaktır.

Nihayet, gerçek ölümünde cezalandırılır. Ölüler Ülkesi tanrıları onu sonsuza dek taş yuvarlamaya mahkûm ederler; hedefe her yaklaşımda taş yine aşağıya düşer.” Vikipedi, “Sisifos”, (Online) <https://tr.wikipedia.org/wiki/Sisifos>, 21/09/2020.

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

İlk baskısı Mayıs 2024 tarihinde gerçekleştirilen “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi, Yasama, Yürütme ve Yargı**” adlı bu kitabın kısa sürede tükenmesi üzerine ikinci baskısı yapılması gerekmiştir.

Bilindiği gibi ülkemizde, 09/07/2018 tarihinden itibaren parlamenter hükûmet sistemi terkedilerek başkanlık hükûmet sisteminin bir türü ve demokratik hükûmet sistemlerinden olan “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi**”ne geçilmiştir. Başkanlık hükûmet sisteminin diğer uygulamalarıyla karşılaştırıldığında çeşitli farklılıklara sahip olan “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi**”, anılan hükûmet sisteminin yeni ve bir alt sistemidir. Durum böyle olunca sistemde kurumsallaşmanın sağlanabilmesi ve uygulamaların istikrar kazanabilmesi için, sistemin belirli bir süreye (en az 15/20 yıla ya da 3/4 döneme) ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca sistem teorik olarak kurgulanırken öngörülemeyen kimi eksikliklerin ve sistemin aksayan yönlerinin belirlenmesi ve gerekli değişiklik önerilerinin ortaya konulabilmesi için de uygulamaların belirli bir süre gözlenmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan hükûmet sistemlerinin sınıflandırılmasında yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkiler dikkate alınmaktadır. Ayrıca bir hükûmet sisteminin başarısının temel şartı, yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkilerin dengeli ve her iki organın da birbirlerini denetleyebilecekleri şekilde kurgulanmasıdır. Ne var ki, yargı organının yapısı, kurgulanması, kurumsallaşmış olması ve yargı organına sistem içinde biçilen rol, hükûmet sisteminin başarısında bu sayılanlardan daha az etkili değildir. Dolayısıyla yargı organındaki yanlış kurgulamalar ve anılan organın yeterince kurumsallaşamamış olması uygulanan hükûmet sisteminin başarısını doğrudan etkileyen temel etkenlerdendir. “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi**”nin daha iyi anlaşılması için kaleme alınan bu kitapta, yasama ve yürütme organlarının yanında yargı organı üzerinde de durulması, bu sebeptir.

Kitabın yayına hazırlanması ve basılmasıyla ilgili olarak başta Filiz Kitabevi sorumlusu Oğuzhan ORUÇ olmak üzere, Kitabevinin diğer çalışanlarına teşekkür ederim. Okuyucu için yararlı olması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

Ocak 2025

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ	9
İÇİNDEKİLER.....	11
KISALTMALAR	27
TABLolar LİSTESİ.....	35
GİRİŞ.....	37

BİRİNCİ BÖLÜM

YASAMA VE YÜRÜTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERE GENEL BAKIŞ VE BAZI HÜKÜMET SİSTEMİ UYGULAMALARI

I. GENEL OLARAK	43
II. KUVVETLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE GÖRE HÜKÜ- MET SİSTEMLERİ	65
A. Parlamenter Hükûmet Sistemi	72
B. Başkanlık Hükûmet Sistemi.....	92
C. Yarı Başkanlık Hükûmet Sistemi	102
D. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi.....	124
1. Genel Olarak	125
2. Anayasa Değişikliği Sürecine İlişkin Bazı Tespit- ler.....	128
3. Anayasa Değişikliğinden Önceki Süreç ve Bazı Tes- pitler	134

İKİNCİ BÖLÜM

YASAMA ORGANI:
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

I. GENEL OLARAK.....	157
II. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN ÜYE TAM SAYISI.....	158
III. YASAMA DÖNEMİ	164
IV. MİLLETVEKİLLERİNİN SEÇİMİ	174
A. Milletvekili Seçilme Yeterliliği	174
B. Seçim Barajı ve Seçim İttifakları.....	180
1. Seçim Barajının Anayasaya Aykırılığı Sorunu	187
C. Seçmen Olma Şartları.....	193
1. Yurtdışı Seçmenlerle İlgili Kimi Esaslar	201
D. Seçim İlkeleri	205
1. Seçimlerin Serbestliği	206
2. Genel Oy.....	209
3. Eşit Oy	209
4. Tek Dereceli Seçim.....	209
5. Gizli Oy	210
6. Açık Sayım ve Döküm	210
7. Yargı Organlarının Yönetimi ve Denetimi.....	210
E. Seçim Çevreleri.....	211
F. Adaylık.....	215
G. Seçim Sistemi	217
H. Seçimlerin Başlangıcı	218

İçindekiler

İ. Ara Seçimler.....	221
J. Seçimlerin Yönetimi ve Denetimi	221
1. Yüksek Seçim Kurulu	222
a) Kuruluşu ve Örgütlenmesi	223
b) Görev ve Yetkileri.....	226
(1) 1982 Anayasası'nda Yer Alan Görev ve Yetki- ler.....	227
(2) 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'da Yer Alan Görev ve Yetkiler	227
(a) Md. 14'te Sayılan Görev ve Yetkiler	227
(b) Md. 14 Dışındaki Maddelerde Sayılan Bazı Görev ve Yetkiler	230
(3) 7062 Sayılı Yüksek Seçim Kurulunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da Yer Alan Görev ve Yetkiler	239
(a) Md. 6'da Sayılan Görev ve Yetkiler	239
(4) 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nda Yer Alan Görev ve Yetkiler.....	240
(5) 2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'da Yer Alan Görev ve Yetkiler	243
(6) 3376 Sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halko- yuna Sunulması Hakkında Kanun'da Yer Alan Görev ve Yetkiler	244
(7) 6271 Sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'n- da Yer Alan Görev ve Yetkiler	245
(8) 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda Yer Alan Görev ve Yetkiler	248

İçindekiler

(9) 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da Yer Alan Görev ve Yetkiler	248
(10) Diğer Kanunlardaki Yetkili Hâkimin veya İlçe Seçim Kurulunun Belirlenmesi Görev ve Yetkileri.....	248
2. İl Seçim Kurulları.....	250
a) Görev ve Yetkileri	252
3. İlçe Seçim Kurulları ve Geçici İlçe Seçim Kurulları.....	253
a) Görev ve Yetkileri	255
4. Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu.....	256
a) Görev ve Yetkileri	256
5. Sandık Kurulları.....	257
V. MİLLETVEKİLLERİNİN HUKUKİ STATÜSÜ	259
A. Milletvekilliği Sıfatının Kazanılması	260
B. Milletvekillerinin Göreve Başlaması	260
C. Milletvekilliği Sıfatının Sona Ermesi	262
D. Milletvekilliği Sıfatının Düşmesi.....	263
1. İstifa Nedeniyle Milletvekilliğinin Düşmesi.....	263
2. Kesin Hüküm Giyme veya Kısıtlanma Durumlarında Milletvekilliğinin Düşmesi	266
3. Milletvekilliği ile Bağdaşmayan Bir Görev veya Hizmetin Sürdürülmesinde Israr Edilmesi Nedeniyle Milletvekilliğinin Düşmesi	273
a) Milletvekilliği ile Bağdaşmayan İşler (Yasama Bağdaşmazlığı-Teşrî İmtizaçsızlık) 274	

İçindekiler

4. Meclis Çalışmalarına Özürsüz veya İzinsiz Olarak Bir Ay İçerisinde Toplam Beş Birleşim Günü Katılmama Nedeniyle Milletvekilliğinin Düşmesi	279
E. Üyesi Olduğu Siyasi Partinin Kapatılmasının Milletvekilliğine Etkisi	281
F. Yasama Bağışıklıkları (Parlamenter Muafiyetler-Teşrî Muafiyetler)	284
1. Yasama Sorumsuzluğu (Teşrî Mes'ûliyetsizlik) ..	285
2. Yasama Dokunulmazlığı (Teşrî Masûniyet)	288
VI. MİLLETVEKİLLERİNİN MÂLÎ STATÜSÜ	295
VII. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN İÇ YAPISI.....	297
A. Başkanlık Divanı	297
B. Danışma Kurulu.....	300
C. İhtisas Komisyonları	300
D. Siyasi Parti Grupları.....	304
VIII. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN ÇALIŞMA DÜZENİ.....	305
A. Genel Olarak.....	305
B. Oylama Yöntemleri.....	307
C. Toplantı Yeter Sayısı	311
D. Karar Yeter Sayıları.....	311
IX. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN GÖREV VE YETKİLERİ.....	313
A. Kanun Koymak, Değiştirmek, Kaldırmak	317
1. Torba ya da Temel Kanunlar	323
2. Kanunların Veto Edilmesi	326
3. Kanunların Yürürlüğe Girmesi	328

İçindekiler

B. Bilgi Edinmek ve Denetlemek.....	331
1. Bilgi Edinme ve Denetleme Araçları.....	331
a) Yazılı Soru.....	334
b) Kanun Tekliflerinin Görüşülmesi Sırasında Soru ve Cevap İşlemi.....	337
c) Genel Görüşme	338
d) Meclis Araştırması	342
e) Meclis Soruşturması	345
C. Olağanüstü Hal ile İlgili Kararlar	348
D. Olağanüstü Hallerde Çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerini Görüşmek ve Kabul Etmek	350
E. Bütçe ve Kesin Hesap Kanun Tekliflerini Görüşmek ve Kabul Etmek.....	350
F. Uluslararası Antlaşmaların Onaylanmasını Uygun Bulmak.....	352

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÜRÜTME ORGANI: CUMHURBAŞKANI

I. GENEL OLARAK.....	355
II. SEÇİMİ.....	359
III. GÖREVE BAŞLAMASI VE GÖREVİNİN SONA ERMESİ.....	370
IV. GÖREV VE YETKİLERİ.....	374
V. SİYASİ VE HUKUKİ SORUMLULUĞU	379

İçindekiler

VI. DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ	383
A. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	384
B. Cumhurbaşkanlığı Yönetmelikleri	400
C. Cumhurbaşkanlığı Kararları	402
D. Adsız Düzenleyici İşlemler	406
VII. KABİNEİNİN DİĞER ÜYELERİ: CUMHURBAŞKANI YARDIMCILARI VE BAKANLAR	407
A. Cumhurbaşkanı Yardımcıları	409
1. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar	411
2. Cumhurbaşkanı Yardımcılarının Görev ve Yetkileri.....	412
3. Cumhurbaşkanı Yardımcılarının Sorumluluğu....	412
B. Bakanlar	414
1. Bakan Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar.....	419
2. Bakanların Görev ve Yetkileri	419
3. Bakanların Sorumlulukları.....	420
4. Bakan Yardımcıları.....	422
5. Bakanlıklar.....	423
VIII. POLİTİKA KURULLARI	425
IX. CUMHURBAŞKANLIĞI OFİSLERİ	428
X. BAĞLI KURUM VE KURULUŞLAR	429
XI. YASAMA VE YÜRÜTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER VE KİMİ ETKİLEŞİM ARAÇLARI	429
A. Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi	431
B. Cumhurbaşkanı'nın "Kanunları Veto Yetkisi"	434
C. Cumhurbaşkanı'nın "Seçimlerin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi"	438

İçindekiler

D. Cumhurbaşkanı'nın Cezai Sorumluluğu	447
E. Cumhurbaşkanı Yardımcılarının ve Bakanların Cezai Sorumlulukları ve Yargılanmaları	455
F. Cumhurbaşkanı Seçimi ile Milletvekili Genel Seçiminin Aynı Tarihte Yapılması	460
XII. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİ İLE PARLAMENTER HÜKÛMET SİSTEMİNİN TÜRKİYE CUMHURİYETİ UYGULAMASININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	464
XIII. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNİN, BAŞKANLIK HÜKÛMET SİSTEMİNİN AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ UYGULAMASI VE YARI BAŞKANLIK HÜKÛMET SİSTEMİNİN FRANSIZ CUMHURİYETİ UYGULAMASI İLE KARŞILAŞTIRILMASI .	466
XIV. DEĞERLENDİRME	473

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YARGI ORGANI

I. GENEL OLARAK.....	493
II. YARGI ERKİNE İLİŞKİN TEMEL İLKELER	504
A. Tabîi Hâkim İlkesi	505
B. Hâkimlerin Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı	509
C. Hâkimlik Güvencesi.....	511
III. HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU	512
A. Görevleri	514
B. Organlar ve Birimleri.....	515

İçindekiler

1. Başkanlık.....	515
2. Genel Kurul.....	516
3. Daireler	517
4. Genel Sekreterlik	520
5. Tetkik Hâkimleri.....	521
IV. YÜKSEK MAHKEMELER	521
A. Anayasa Mahkemesi	521
B. Yargıtay	522
1. Karar Organları.....	522
a) Daireler.....	522
b) Hukuk ve Ceza Genel Kurulları.....	523
c) Büyük Genel Kurul.....	524
d) Başkanlar Kurulları.....	524
e) Birinci Başkanlık Kurulu	525
f) Yüksek Disiplin Kurulu	525
g) Yönetim Kurulu	525
2. Yargıtay Daire ve Kurullarının Görevleri.....	525
a) Yargıtay'ın Görevleri	525
b) Dairelerin Görevleri	526
c) Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının Görevleri	528
d) Büyük Genel Kurul'un Görevleri	528
e) Başkanlar Kurullarının Görevleri.....	529
f) Yüksek Disiplin Kurulu'nun Görevleri	531
g) Yönetim Kurulu'nun Görevleri	531
C. Danıştay	531
1. Karar Organları.....	531
a) Daireler.....	532

İçindekiler

b) Genel Kurul.....	532
c) İdari işler Kurulu.....	533
d) İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları	533
e) İçtihatları Birleştirme Kurulu	534
f) Başkanlar Kurulu.....	534
g) Başkanlık Kurulu	534
h) Yüksek Disiplin Kurulu	535
i) Disiplin Kurulu	535
2. Genel Sekreterlik.....	536
3. İdari Hizmetler.....	536
4. Danıştay Üyelerinin Nitelikleri.....	536
a) Üye Seçimi	537
b) Danıştay Başkanı, Başsavcısı, Başkanvekilleri ve Daire Başkanlarının Nitelikleri, Seçimleri ve Görev Süreleri.....	538
c) Danıştay Tetkik Hâkimi ve Savcılarının Atanmaları ve Dairelere Verilmeleri	538
d) Memurların Nitelikleri, Atanmaları, İstihdamı, Nakilleri ve Görevlendirilmeleri.....	539
5. Görevleri.....	539
a) Dava Dairelerinin Görevleri.....	541
b) İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarının Görevleri	542
c) İçtihatları Birleştirme Kurulunun Görevleri....	542
d) Danıştay Genel Kurulu'nun Görevleri.....	543
e) İdari İşler Kurulu'nun Görevleri	543
f) Başkanlar Kurulu'nun Görevleri	544
g) Başkanlık Kurulu'nun Görevleri.....	544

İçindekiler

h) Yüksek Disiplin Kurulu'nun Görevleri.....	545
i) Disiplin Kurulunun Görevleri	545
j) Danıştay Başkanının Görevleri	545
k) Danıştay Başkanvekillerinin Görevleri.....	545
l) Daire Başkanlarının Görevleri	546
m) Üyelerin Görevleri	546
n) Genel Sekreterin Görevleri.....	546
o) Danıştay Başsavcısının Görevleri	546
p) Savcıların Görevleri	547
q) Tetkik Hâkimlerinin Görevleri.....	547
6. Göreve İlişkin Kimi Konular.....	548
D. Uyuşmazlık Mahkemesi.....	549
1. Kuruluşu	549
2. Yönetim ve Temsili.....	550
3. İşleyişi.....	550
4. Raportörlük	553
V. ASKERİ YARGI	553
VI. ANAYASA MAHKEMESİ VE ANAYASA YARGISI	555
A. Anayasa Mahkemesi	556
1. Kuruluşu	556
2. Görev ve Yetkileri.....	560
a) Başkan'ın Görev ve Yetkileri.....	561
b) Genel Kurul'un Görev ve Yetkileri.....	562
c) Bölümlerin Görev ve Yetkileri	564
d) Komisyonlar ve Komisyonların Görev ve Yetkileri	564
(1) Komisyonlar Raportörlüğü.....	565

İçindekiler

B. Denetlenebilen İşlemler	566
C. Denetimin Kapsamı	567
1. Şekil Bakımından Denetim.....	567
2. Esas Bakımından Denetim.....	567
D. Denetimin Biçimleri ve Özellikleri	569
1. Soyut Norm Denetimi-İptal Davası	569
2. Somut Norm Denetimi-İtiraz Yolu.....	572
3. Bireylerin Doğrudan Başvurusu-Anayasa Şikâyeti.....	574
E. Denetimin Etki ve Sonuçları	577
F. Türkiye’de Anayasa Mahkemesi’nin ve Anayasa Yargısının İşlevleri.....	579

BEŞİNCİ BÖLÜM

ANAYASANIN YAPILMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ

I. GENEL OLARAK.....	583
II. ANAYASANIN YAPILMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ SÜRECİ.....	583
A. Teklif.....	583
B. Görüşmeler ve Oylamalar.....	583
C. Karar.....	585
D. Onay.....	585
III. YENİ ANAYASANIN VE ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİNİN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ	591

ALTINCI BÖLÜM

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET
SİSTEMİNDE YASAMA VE YÜRÜTME
ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER
BAKIMINDAN ÇIKABİLECEK
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
İLE BAZI TARTIŞMALAR

I. GENEL OLARAK	599
II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE YA- SAMA VE YÜRÜTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERLE İLGİLİ KİMİ SORUNLAR VE TARTIŞ- MALAR.....	601
A. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin "Bütçe Hakkı"nın Zayıflatılması Tartışmaları	602
B. "Tarafsız ve Partili Cumhurbaşkanı" Tartışmaları..	625
C. "Çift ya da Çifte Meşruiyet" İddiası	636
D. "Seçimlerin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi" Bakımından Cumhurbaşkanı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Arasındaki Denge(sizlik).....	643
E. Delegasyoncu Demokrasi Tartışmaları ve Cumhurbaş- kanlığı Kararnameleri	651
F. Cumhurbaşkanı'nın Atama Yetkileri	662
G. "Cumhurbaşkanı'nın Sorumluluğu" Tartışmaları...	674
H. Otoriterizm ve Kuvvetler Birliği Tartışmaları	679
İ. Parlamenter Hükümet Sistemine Dönüş ve Bu Sistemin Rasyonelleştirilmesi Önerileri.....	696
1. "Kurucu ya da Yapıcı Güvensizlik Oyu" Kurumu	707

İçindekiler

2. Alternatif ya da Aralıklı Başkanlık Sistemi.....	710
III. NELER YAPILABİLİR?	712
A. Milletvekillerinin Seçtikleri Bölgedeki Seçmenleriyle Daha Yakın İlişki İçerisinde Bulunmaları Sağlanabilir.....	717
B. Siyasi Partilerde Değişimi Teşvik Edici Düzenlemeler Yapılabilir	721
C. Kamu Denetçiliği Kurumu Güçlendirilebilir ve Kurumun Etkinliği Artırılabilir.....	724
D. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'yla İlgili Kimi Değişiklikler Yapılabilir	731
E. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Denetim Mekanizmaları Güçlendirilebilir.....	737
F. Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları Arasında Etkileşim Sağlanabilir.....	740
G. Kamu Siyasalarının Belirlenmesinde Halk Oylaması Usulü Benimsenebilir.....	741
1. "Halkın Vetosu" Kurumu Kabul Edilebilir	745
2. Seçmene "Kanun Teklifi Sunma Hakkı" Verilebilir.....	747
3. Seçmene "Geri Çağırma Hakkı" Verilebilir	748
4. E-Demokrasi Uygulamaları ve Dijitalleşme Yaygınlaştırılabilir.....	752
H. Hâkimler ve Savcılar Kurulu Güçlendirilebilir	755
İ. Anayasa Yargısıyla İlgili Reform Yapılabilir.....	762
J. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle İlgili Tereddütler Giderilebilir.....	772

İçindekiler

K.Cumhurbaşkanı Seçimi ile Birlikte Cumhurbaşkanı Yardımcısı Seçimi de Yapılabilir	782
--	-----

YEDİNCİ BÖLÜM

21/01/2017 TARİHLİ VE 6771 SAYILI KANUN'LA YAPILAN ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ

I. GENEL OLARAK	791
II. 6771 SAYILI KANUN METNİ.....	794
III. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA SUNUŞ YAZISI.....	812
IV. ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ TEKLİFİNİN GENEL GEREK ÇESİ.....	819
V. ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ TEKLİFİNİN MADDE GE- REKÇELERİ	822
VI. ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ TEKLİFİNİN ANAYASA KOMİSYONU RAPORU.....	829
A. Anayasa Komisyonu Raporu Muhalefet Şerhi I.....	874
B. Anayasa Komisyonu Raporu Muhalefet Şerhi II	904
VII. ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ TEKLİFİ İLE ANAYASA KOMİSYONU'NUN KABUL ETTİĞİ METNİN KARŞI- LAŞTIRMALI MADDELERİ.....	946
VIII. 6771 SAYILI KANUN'LA YAPILAN DEĞİŞİKLİK ÖN- CESİ VE SONRASINDAKİ ANAYASA HÜKÜMLERİ- NİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	970

İçindekiler

IX. 6771 SAYILI KANUN'UN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GENEL KURULU'NDAKİ İKİNCİ GÖRÜŞ- MESİNİN GİZLİ OYLAMA SONUÇLARI.....	1071
SONUÇ YERİNE.....	1073
KAYNAKLAR.....	1105
ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI LİSTESİ.....	1217
YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYINLARI.....	1221
KAVRAMLAR DİZİNİ.....	1263

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ae.	Aynı Eser/Aynı Yer
age.	Adı Geçen Eser
agm.	Adı Geçen Makale
agy.	Adı Geçen Yayın
AK	Avrupa Konseyi
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
APHS	Aklileştirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
art.	Article/Madde
AYMKD	Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
Any.	Anayasa
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBF	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AÜSBFY	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları
AYİM	Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
AYM	Anayasa Mahkemesi
B	Birleşim
BETAM	Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi
BHE	League of Expellees and Deprived of Rights/Sürgün Edilenler ve Haklarından Mahrum Bırakılanlar Ligi
BHS	Başkanlık Hükûmet Sistemi
BK	Birleşik Krallık/Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı
bk.	Bakınız

Kısaltmalar

BMM	Büyük Millet Meclisi
BN	(AYM ya da İHAM'a) Başvuru Numarası
C	Cilt
CBK	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
CDU	Christian Democratic Union/Hristiyan Demokratik Birliği
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi
CHF	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CBS	Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi
CK	Cumhurbaşkanlığı Kararı
CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CMP	Cumhuriyetçi Millet Partisi
CS	Cumhuriyet Senatosu
CSU	Christian Social Union in Bavaria/Bavyera Hristiyan Sosyal Birliği
CY	Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliđi
çev.	Çeviren/Çevirenler
D	Dönem
drl.	Derleyen/Derleyenler
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DEM PARTİ	Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
DEVA	Demokrasi ve Atılım Partisi
DM	Danışma Meclisi
dn.	Dipnot
DP	Demokrat Parti
DSP	Demokratik Sol Parti
DTP	Demokratik Toplum Partisi

Kısaltmalar

DYP	Doğru Yol Partisi
E	Esas Sayısı
ed.	Editör/Editörler/Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
ed. by	Editör/Yayına Hazırlayan
eds. by	Editörler/Yayına Hazırlayanlar
ESHİD	Eşit Haklar İçin İzleme Derneği
FC	Fransız Cumhuriyeti
FDP	Free Democratic Party/Bağımsız Demokratik Parti
FAC	Federal Almanya Cumhuriyeti
EÜHFD	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
FİYHB	Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi/ Bildirgesi/Beyannamesi
Gazi ÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GB	German Party/Alman Partisi
GB/BHE	All-German Bloc/League of Expellees and Deprived of Rights/Tüm Alman Bloku/ Sürgün Edilenler ve Haklarından Mahrum Bırakılanlar Ligi
GPHS	Güçlendirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
GÜHFD	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HA	Heyet-i A'yân/Meclis-i A'yân
HEDEP	Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
HF	Halk Fırkası
haz.	Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
HFSAD	Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi Dergisi
HM	Heyet-i Meb'ûsan/Meclis-i Meb'ûsan

Kısaltmalar

HP	Hürriyet Partisi
HSK	Hâkimler ve Savcılar Kurulu
HSYK	Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
HU	Heyet-i Umûmî/Meclis-i Umûmî
HÜDA PAR	Hür Dava Partisi
HV	Heyet-i Vükelâ/Meclis-i Vükelâ
Iss.	Issue/Sayı
ıçt.	İçtüzük/İçtüzüğü
İHAM	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi
İHAS	İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İK	İspanya Krallığı
İKÜY	İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları
İT	İttihâd ve Terakki
İTC	İttihâd ve Terakki Cemiyeti
İVH	İcra Vekilleri Heyeti/Bakanlar Kurulu
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜHFY	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
K	Karar Sayısı
krş.	Karşılaştırınız
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu
KE	Kânûn-ı Esâsî
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KM	Kurucu Meclis
KS	Karar Sayısı
KT	Karar Tarihi
LEE	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
md.	Madde
MBK	Milli Birlik Komitesi

Kısaltmalar

MC	Milliyetçi Cephe
MDP	Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
MGKu.	Milli Güvenlik Kurulu
MGS	Milletvekili Genel Seçimi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MHS	Meclis Hükûmeti Sistemi
MİT	Millî İstihbarat Teşkilâtı
MM	Millet Meclisi
MÖ	Milattan Önce
MP	Millet Partisi
MS	Milattan Sonra
MSP	Milli Selamet Partisi
MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	Numara
O	Oturum
OHAL	Olağanüstü Hal
p.	Page/Sayfa
par.	Paragraf
para.	Paragraph/Paragraf
pp.	Pages Part/Sayfa Arası/Sayfa Sayısı
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PHS	Parlamente Hükûmet Sistemi
RF	Rusya Federasyonu
RG	Resmî Gazete
RP	Refah Partisi
RPHS	Rasyonelleştirilmiş Parlamente Hükûmet

Kısaltmalar

	Sistemi
S	Sayı
s.	Sayfa
SS	Sıra Sayısı
ss.	Sayfa Sayısı/Sayfa Arası
SAADET	Saadet Partisi
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SCOTUS	The Supreme Court of the United States/ Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi
SCOTUK	The Supreme Court of the United Kingdom/ Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi
SDÜHFD	Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SHP	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
SI	Statutory Instruments
SPD	Social Democratic Party/Sosyal Demokratik Parti
SPK	Siyasi Partiler Kanunu
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T	Tarih
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEK	Teşkilât-ı Esâsiyye Kânûnı
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TESEV	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TKH	Türkiye Komünist Hareketi
TKP	Türkiye Köylü Partisi

Kısaltmalar

TM	Temsilciler Meclisi
TODAİE	Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
Trans. by	Çeviren/Çevirenler
TV	Takvîm-i Vekâyi
TY	Baskı Tarihi Yok
v.	Versus/Karşı
Vol.	Volume/Cilt
Y	Yıl
YBHD	Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
YBHS	Yarı Başkanlık Hükûmet Sistemi
YD	Yasama Dönemi
YEŞİL SOL PARTİ	Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKY	Yapı Kredi Yayınları
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YTP	Yeni Türkiye Partisi
Yy	Yayın Yeri Yok
YY	Yasama Yılı

Kısaltmalar

TABLÖLAR LİSTESİ

s.

- Tablo 1** : Parlamenter Hükûmet Sistemini Benimseyen Devletler.....85-87
- Tablo 2** : Başkanlık Hükûmet Sistemini Benimseyen Devletler99-101
- Tablo 3** : Fransız Cumhuriyeti'nde 08/01/1959-09/01/2025 Tarihleri arasında Görev Yapan Cumhurbaşkanları ve Hükûmetler.....118-122
- Tablo 4** : Yarı Başkanlık Hükûmet Sistemini Benimseyen Devletler.....123-124
- Tablo 5** : 23/04/1920 ile 02/06/2023 Tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üye Tam Sayısındaki Değişiklikler.....160-163
- Tablo 6** : 1961 ile 2023 Yılları Arasında Yapılan Milletvekili Genel Seçimleri, Seçimlerin Hukuki Dayanakları, Yasama Dönemleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Görev Süreleri165-171
- Tablo 7** : 2024 Yılı İçin İllerin Çıkarabileceği Milletvekili Sayıları.....212-215
- Tablo 8** : Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Hesap Verebilirlik Mekanizmaları.....346-347
- Tablo 9** : Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile Parlamenter Hükûmet Sisteminin Türkiye Cumhuriyeti Uygulamasındaki Yasama ve Yürütme Organlarının Yapısı ve Birbirleriyle Olan İlişkileri Bakımından Karşılaştırılması.....464-466
- Tablo 10** : Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminin, Başkanlık Hükûmet Sisteminin Amerika Birleşik Devletleri Uygulaması ve Yarı Başkanlık Hükûmet Sisteminin Fransız Cumhuriyeti Uygulaması ile Karşılaştırılması....467-470

Tablolar Listesi

Tablo 11 : 29/10/1923 ile 28/08/2007 Tarihleri Arasında Yapılan Cumhurbaşkanı Seçimlerinde Cumhurbaşkanı Olarak Seçilenlerin Seçilme Tarihleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Üye Tam Sayıları, Oylamaya Katılan Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Sayıları, Cumhurbaşkanı Seçilenlerin Aldıkları Oy Sayıları.....640-642